

pomiędzy poziomem cen złota – być może i pozostałych metali monetarnych – a wielkością jego podaży. Tak bowiem należy zapewne interpretować poświadczane przez Polibiusza obniżenie o około 1/3 ceny złota w wyniku odkrycia złóż kruszcza w okolicach Aquilei⁸³.

W państwie rzymskim na przełomie III i II wieku p.n.e. dokonały się głębokie przemiany społeczne i ekonomiczne, których istotnym elementem był napływ do Italii znacznych ilości złota i srebra. W tej sytuacji zniesienie w 167 roku p.n.e. podatku majątkowego, tak zwanego tributum, jak i okresowe zawieszenie eksploatacji macedońskich złóż srebra, wypada uznać za wydarzenia znamienne, mimo iż przyczyny, dla których zdecydowano się na przeprowadzenie podobnych kroków, nie przedstawiają się zbyt jasno. Senat rzymski początkowo zaproponował zamknięcie wszystkich bez wyjątku kopalni w prowincji; ostatecznie zarządzenie objęło jedynie ośrodki wydobywania srebra, zezwalając na dalsze prowadzenie pracy wydobywczej w pokładach żelaza i miedzi⁸⁴. Wcześniej przerwano bicie srebrnej monety, podejmując prawie że równocześnie realizację szeroko zakrojonych emisji brązowych⁸⁵. Wspomniane lata – jak już wspomniano – cechuje napływ poważnych ilości kruszców pochodzących w przeważającej części z łupów wojennych składających się głównie ze srebra. Warto przy tym może zauważyć, iż o ile działalność wydobywcza kopalni hiszpańskich w dalszym ciągu stanowiła podstawę bilansu kruszczowego republiki, to złoża macedońskie – podobnie jak w okresie poprzednim – nie odgrywały w nim większej roli. Jak podaje Crawford⁸⁶ w latach pięćdziesiątych II wieku p.n.e. srebro z Macedonii wykorzystywano niemal wyłącznie do lokalnej produkcji pieniądza. Wspomnianą decyzję ponownego otwarcia

⁸³ R. Thomsen, *ERC II*, s. 167 n. słusznie zwraca uwagę, iż wymieniona przez Strabona Aquileia została kolonią łacińską dopiero około 181 roku p.n.e. Por. G. Mickwitz, *Geld...*, s. 32; G. Marchetti, *Le origini di Aquileia nella narrazione di Tito Livio*, *Memorie Storiche Forogiulesi* XLIII, 1958–1959, s. 1 n. Skróconą chronologię przyjmują R. Egger, *Teurnia. Die römischen und frühchristlichen Altertümer Oberkärntens*⁵, Klagenfurt 1963, s. 10; P. Petru, *Die Ostalpinen Taurischer und Latobiker*, ANRW II,6, s. 473 n.; G. Winkler, *Noricum und Rom*, ANRW II,6, s. 190, przenosząc odkrycie złota w okolicach Aquilei na połowę II wieku p.n.e. Z kolei O. Kahrstedt, *Studien zur politischen und Wirtschaftsgeschichte der Ost- und Zentralalpen vor Augustus*, Nachrichten von der Gesell. der Wiss. zu Göttingen, phil.-hist. Klasse, 1927, Heft 1, s. 28 n. odnosi chronologię wspomnianego wydarzenia do lat 120/122 p.n.e. Zob. również H. Müller-Karpe, *Zeugnisse der Taurischer in Kärnten*, Carinthia I, 1951, s. 594 n.; G. Alföldy, *Taurisci und Norici*, *Historia* XV, 1966, s. 224 n.; id., *Noricum*, London 1974, s. 25 n.: Por. także R. Heuberger, *Taurischer und Noriker*, Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft 2, Ammann-Festgabe, Innsbruck 1954, s. 161 n.

⁸⁴ Liv. XL 18,3, XLV 29, 41. Zob. ESAR I, s. 156; M.H. Crawford, *Rzym a świat...*, s. 1 n. Por. I. Shatzman, *op. cit.*, s. 197–198, 234.

⁸⁵ M.H. Crawford, *RRC I*, s. 47–48, 74.

⁸⁶ *Ibid.*, s. 74–75. Zob. również J. Amonos, *Argentum oscense*, *Numario Hispanico* VI, 1957, s. 51 n.; P.R. Levis, G.D.B. Jones, *Roman Gold-mining in North-West Spain*, *JRS* LX, 1970, s. 169 n. Na szerszym tle stan bazy kruszczowej greckich kopalni przedstawił M. Cary, *The Sources of Silver for the Greek World*, W: *Mélanges G. Glotz I*, Paris 1932, s. 133 n. Por. Athen. VI 108; Liv. XXXIX 44.1–3; Plin. NH X 139; Gell. I 24, 1–3; Macrob. III 17,3.